

Tgi vegn suenter Sarkozy?

La dretga burgaisa tranter sanestra e naziunalissem

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **La dumengia dals 27 da mars 2011 vegn ins betg ad emblidar uschè svel. Lez di ha il pli ritg dals quindesch pajais federativs tudestgs, cun strusch 11 milliuns olmas, mess fin a sia coaliziun guvernativa «naira e melna» e dà la maiorità ad ina coaliziun «cotschna e verda».** Ina varianta bler pli modesta avainsa vesì a Basilea-Champagna (273 000 olmas) nua ch'il suveran ha elegì «senatur» in Verd empè d'in commember da la pps. Ma la Svizra ha strusch prendì cogniziun d'in svilup analog il medem di tar las «élections cantonales» en Frantscha, nua ch'ìls Verds han gudagnà 27 «conseillers généraux» sper ils 23 ch'i avevan gia. Tge muntan questas tschernas per las vistas politicas en la «république une et indivisible»?

Suenter la renovaziun parziala dals cussegls districtuals

La Frantscha dumbra 101 districts administrativs numnads «départements» cun ina populaziun cumplessiva da passa 62 milliuns. Ils blers ha creà e «battegià» 1790 l'assemblea constituenta, duvround nums da flums, culms e mars e respectond il pli pussaivel ils cunfins istorics. Mintga district ha in agen parlament numnà «conseil général». 2008 han ins elegì la mesadad da lur commembras e commembers, ils 20 e 27 da mars 2011 l'autra mesadad. Questa giada ha pia la mesadad dals circuls electorals («cantons») elegì lur represchentaziuns en ils cussegls da 95 dals 96 districts metropolitans (hexagon senza Paris, ma cun la Corsica) e 5 «départements d'outre-mer» («DOM»); var 19 milliuns burgaisas e burgais avevan lezza giada il dretg da vuschar. Mintga circul pertutgà ha tramess ina deputada u in deputà en ses «conseil général». Questa tscherna da maiorz na reflectescha betg uschè bain la vaira forza da las partidas u gruppas politicas, tant pli che mo la mesadad dals circuls renovescha mintgamai sia represchentanza. Tiers vegn l'auta proporziun d'abstenziuns (var 55,4% en mars 2011) pervi da las paucas cumpetenzas dals «conseils généraux» sch'ins cumpareglia cun quellas da l'assemblea naziunala. Lezzas «élections cantonales» dattan dentant in'idea dal trend general, tant pli

Tge muntan las tschernas en Germania che han mess fin a la coaliziun guvernativa «naira e melna» e dà la maiorità ad ina coaliziun «cotschna e verda» e las «élections cantonales» en Frantscha, nua ch'ìls Verds han gudagnà 27 «conseillers généraux», per las vistas politicas en la «république une et indivisible» per Sarkozy?

KEYSTONE

ch'ìls sondagis van en la medema direziun. Da matg 2012 duai il suveran franzos eleger il schef u la scheffa dal stadi, pia la persuna clav da la vita politica, cun ina pussanza che correspunda pli u main a quella da ses collega en ils Stadis unids. I vala la paina d'examinar ils resultats da lezzas tschernas e dals sondagis da las davosas emnas; pir uschia chapesch'ins per tge ch'il suveran da 2012 vegn probablamain a tscherner in president nov u schizunt ina presidenta.

Vers in duel da damas?

La lia da las gruppas sanestras, manada da la Partida socialista (ps), ha conquistà la maiorità en trais cussegls da district pli baud da dretga, quel dal Giura en la Franche-Comté dal sid, quel da las Pireneas atlanticas (Bearn e Pajais basc) e quels da l'insla da la Réunion en l'Ocean ind. La ps ha dentant pers in district a nord da Paris. La sanestra, cun 50,23% da las vuschs, prevala oramai en tuts «DOM» ed en tuts districts da las regiuns suandantas: Aquitania, Franche-Comté, Limousin, Nord (cun Lille), Normandia auta e Picardia. La lia da las partidas dretgas burgaisas, dominada da l'uniun per in moviment popular (ump), ha survegnì 36,56% da las vuschs e prevala anc adina

en tuts districts da l'Alsazia, la Champagne e la Normandia bassa, ma ha pers 38 circuls. Mo la tscherna da maiorz ha impedi ina terza gruppa da provocar ina «lavina brina»: La «Front naziunala» (fn) extremista da dretga ha survegnì mo dus mandats, ma tuttina 11,57% da las vuschs, anzi: «La fn ha candidà en 402 circuits per il segund scrutini. Là ha la gudagnà bunamain 300 000 vuschs, pia 47% dapli che tar l'emprim» («Le Monde» dals 29 da mars, p. 20). Marine Le Pen (*1968), scheffa da la fn e commembra dal parlament europeic, vul candidar 2012 tar l'elecziun dal president franzos. «They can't keep her down» («Ins na po betg la franar»): Uschia la lingia grossa da «The Economist» (Londra) dals 19 da mars 2011, p. 29. Sondagis areguard l'emprim scrutini da 2012 l'attribueschan var 24% da las vuschs cunter 25% a la scheffa socialista Martine Aubry (*1950), presidenta communal da Lille, e 19% a president Nicolas Sarkozy (*1955, ump); il segund scrutini fiss pia in duel da damas. Tge consequenzas tir'ins da talas vistas?

Il president e la dretga extrema

I vegn adina pli cler che president Sarkozy è inabel da franar il progress da la fn. Parsura Marine Le Pen ha renovà la partida

fundada 1972 da ses bab Jean-Marie. L'esai da «The Economist» cità sura scriva: «Quai ch'ella parta cun ses bab è quella ostilitad cunter la societad burgaisa e l'Europa che carmala il pievel cumin disgustà dal nepotissem da la sanestra e da la dretga (...). Marine Le Pen vul che la Frantscha sortia dal spazi da l'euro e restabilechia las controllas da cunfins cun ils pajais limitrofs (...). Ella punctuescha ses engaschi per valurs che la Frantscha tegna ad aut, sco il secularissem ed ils dretgs da la dunna (...). Ella cumpareglia ils muslims che fan lur uraziuns sin giassas franzosas cun ils occupants nazists [1940–1944] (...). Sarkozy vul cumbatter la fn cun arranschar ina 'debatta naziunala' davart il secularissem (...). Quai para in tric electoral empè d'ina stenta seriusa da reflectar davart il plaz da l'islam en Frantscha. Gist ils aderents da Sarkozy sminan opportunissem. Muslims sa sentan stigmatizads.» 64% da la populaziun franzosa è catolica, 4,3% islamica, 1,9% protestanta, 1% budista e 0,6% giudaica. Ils represchentants uffizials da questas confessiuns en Frantscha han gist manifestà lur resalvas davart lezza «debatta» che duess entschaiver ils 5 d'avrigl 2011. I fan endament il secularissem republican en vigor dapi 1905 e manegian ch'i na reguardia betg las partidas politicas da s'inmetter en l'exercizi da la cretta. Era primminister François Fillon (*1954) crititgescha l'iniziativa dal president e na vul far part da la debatta. Ins dubitescha adina dapli che Sarkozy saja il dretg candidat per l'elecziun presidenziala da 2012. «Le Monde» dals 31 mars 2011 deditgescha duas paginas a «papabili» pussaivels «sche Sarkozy per cas renunziass a candidar» (p. 13). In da lezs fiss Fillon, ma ins ha crititgà sias vacanzas en Egipta tar Mubarak (v. La Quotidiana dals 28 da faver 2011). In auter fiss Alain Juppé (*1945), minister da l'exteriur e president communal da Bordeaux.

Il pli popular

Ma era la ps franzosa ha ses «papabili» areguard l'elecziun presidenziala da 2012. Ses candidat u sia candidata sto lura far frunt tar l'emprim scrutini a Marine Le Pen ed al candidat da l'ump. Ins dubitescha che Martine Aubry, autura da la lescha per l'emna da 35 uras, saja la «papa-

bile» socialista ideala. Sia partida n'è deditg betg pli quella dals lavurers: Quests han oz pli gugent la fn. La ps sto pia procurar da carmalar electuras ed electurs dal center. In candidat adattà fiss Dominique Strauss-Kahn (*1949) numnà «DSK», creschì si en Maroc, anteriur professor d'economia e minister da finzas, ussa schef dal Fond monetar internaziunal (FMI) a Washington. In sondagi dals 29 da mars davart l'emprim scrutini da l'elecziun da matg 2012 di: «Sche Martine Aubry fiss la candidata socialista, survegniss'la 24% da las vuschs encunter 19% per Sarkozy (...) e 20% per Le Pen (...). Sch'il candidat socialist fiss 'DSK', survegniss el 29% da las vuschs (-2) cunter 19% a Le Pen (+2) e 17% a Sarkozy (-8). «The Economist» dals 8 da schaner 2011 declera l'attracziun da «DSK» sco suonda: «Ils Franzos èn s'endisads d'al vesair a biterlond cun manaders mundials ed a liberar cunter cauziun pajais indebitads. Sias manieras quietas da professor plaschan tant pli che blera gliud en Frantscha è unfisa da l'activissem da Sarkozy (...). 'DSK' pudess plinavant carmalar in public dal center e da la dretga moderada (...). Aubry na candidass segir betg encunter el (...). Ma sch'el candidescha propi, basegnà l'ina flexibilitad acrobatica per adattar sia attracziun centrata al radicalissem da s'inner [left-wingery] d'ina gronda part da la partida» (p. 24). El vul declerar pir da fanadur 2011 sch'el stettia a disposiziun; i para probabel ch'el fa quai, ma lura, tenor las normas dal FMI, sto l'bandunar immediat ses post. In tal sigl davent dal plaz da lavur segir vers il schabetg da l'elecziun populara pretenda curaschi. El fiss l'emprim president franzos da derivanza giudaica, sco John Fitzgerald Kennedy (1917–1963) è stà l'emprim president american da confessiun catolica e Barack Hussein Obama è l'emprim da derivanza africana. Era la renumada schurnalista Anne Sinclair (*1948), dunna da «DSK», è da derivanza giudaica; ella na gvavischa dentant betg che ses um lavuria vinavant per il FMI. In duel electoral tranter lez e Martine Le Pen pudess evocar nauschaspierts antisemitics en la populaziun franzosa e cunzunt aifer cuminanzas da derivanza araba, tant pli ch'il conflict palestinais n'è anc ditg betg a fin. Co va quai vinavant?